Книж. пал.

26-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 20 пус.

1943
ОКТЯБРЬ
22
ЭРНЕКУН
210(6447) №

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

Чӑваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ

Совет Информаци Бюровӗнчен

Октябрӗн 19-мӗшӗнчи оперативнӑй сводка

Октябрӗн 19-мӗшӗнче КРЕМЕНЧУГ хулинчен кӑнтӑр-хӗвелтухӑҫнерехре пирӗн ҫарсем, тӑшман хирӗҫ тӑнине ҫӗмӗрсе, наступлени туса пынӑ, 15 километртан пуҫласа 20 километра ҫити малалла куҫса, ПЯТИХАТКА хулипе пысӑк чугун ҫул тӗввине ҫапӑҫса тытса илнӗ, ҫавӑн пекех тата халӑх пурӑнакан 100 пункта ытла йышӑнса илнӗ. Вӗсем хушшинче КРАСНОГРАДСКОЕ, ЧЕРВОНО-КАМЕНКА, РУБЛЕВКА, ВИНОГРАДОВКА, ДОБРО-НАДЕЖДОВКА, ЖЕЛТОЕ, ПАЛЬМИРА, ЧИСТОПОЛЬЕ, НОВАЯ УКРАИНКА, МАТРЕНОВКА, АКИМОВКА, ПУШКАРЕВКА ятлӑ пысӑк ялсем тата СЧАСТЛИВАЯ, ЗЕЛЕНАЯ, ЯКОВЛЕВКА ятлӑ чугун ҫул станцийӗсем пур. Ҫапла вара, нимӗҫсен паха ҫыхӑнӑвне — Днепропетровскпа Знаменка хушшинчи чугун ҫула — пирӗн ҫарсем татнӑ. Туллимар даннӑйсем тӑрӑх, Пятихатка хулинче пирӗн ҫарсем ҫакӑн пек трофейӑсем тытса илнӗ: ҫар хатӗрӗсем тиенӗ 15 эшелон, 30 танк (вӗсенчен 17-шӗ — «тигр» йышшисем), 172 тупӑ, 1.300 автомашина, 600 пулемет тата хӗҫпӑшалсен, боеприпассен, продовольствин тата ытти ҫар пурлӑхӗсен склачӗсене тытса илнӗ. Нимӗҫсен 1.800 салтакӗпе офицерне тыткӑна илнӗ.

КИЕВРАН ҫурҫӗртерехре пирӗн ҫарсем, тӑшман пехотипе танкӗсен контратакисене сире-сире ярса, ДНЕПР шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ. Пирӗн ҫарсем тӑшманӑн вӑйлӑ тӗреклетнӗ ВЫШГОРОД ятлӑ пунктне тытса илнӗ.

РЕЧИЦӐРАН кӑнтӑртарахра пирӗн ҫарсем ДНЕПР шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ, хӑйсен позицийӗсене чылай лайӑхлатнӑ.

ГОМЕЛЬ хулинчен кӑнтӑртарахра пирӗн ҫарсем СОЖ шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ, уйрӑм участоксенче темиҫе километр малалла куҫнӑ.

Фронтӑн ытти участокӗсенче вӑйлӑн разведка тунӑ тата артиллерипе миномётсенчен персе тӑнӑ.

Октябрӗн 18-мӗшӗнче пирӗн ҫарсем пур фронтсенче те нимӗҫсен 85 танкне персе ҫӗмӗрнӗ е пӗтерсе тӑкнӑ. Сывлӑшри ҫапӑҫусенче тата зенитнӑй артиллери тӑшманӑн 31 самолетне персе ӳкернӗ.

* * *

Кременчуг хулинчен кӑнтӑр-хӗвелтухӑҫнерехре, Днепр шывӗн сылтӑм енче, пирӗн ҫарсем наступлени туса пынӑ. Нимӗҫсем вӑйлӑн хирӗҫ тӑнине ҫӗмӗрсе, пирӗн танковӑй чаҫсем Пятихатка хулинчен 15 километр ҫурҫӗртерехре ларакан Запорожье ятлӑ халӑх пурӑнакан пункта йышӑнса илнӗ, нимӗҫсен артиллери полкне пӗтӗмпех аркатса тӑкнӑ. Тӑшманӑн 20 туппине тытса илнӗ. Полк штабне аркатса тӑкнӑ. Нимӗҫсене пӗр чарӑнмасӑр хӑваласа пырса, пирӗн ҫарсем паян тул ҫутӑлса килнӗ чух хаяррӑн ҫапӑҫнӑ хыҫҫӑн Днепропетровск облаҫӗнчи Пятихатка хулипе пысӑк чугун ҫул тӗввине йышӑнса илнӗ. Трофейӑсем нумай тытса илнӗ тата нимӗҫсен 1.800 салтакӗпе офицерне тыткӑна илнӗ. Пятихатка хулишӗн пынӑ ҫапӑҫусенче нимӗҫсен 9-мӗшпе 23-мӗш танковӑй дивизийӗсене тата 161-мӗш пехотнӑй дивизине, ҫавӑн пекех тата эсэсовецсен «Великая Германия» ятлӑ дивизине пысӑк сиен кӳнӗ. Тепӗр участокра пӗр соединени чаҫӗсем халӑх пурӑнакан чылай пунктсене тытса илнӗ, нимӗҫсен 2.000 салтакӗпе офицерне ытла вӗлерсе пӗтернӗ, тӑшманӑн 44 танкне персе ҫӗмӗрнӗ е ҫунтарса янӑ.

Киев хулинчен ҫурҫӗртерехре пирӗн ҫарсем Днепр шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ. Тӑшман пехотипе танкӗсем пирӗн чаҫсене темиҫе хутчен контратакӑланӑ. Пӗр соединени боецӗсем гитлеровецсен контратакисене сирсе янӑ та тӑшмана хӑйсем атакӑланӑ. Тӑшман хирӗҫ тӑнине ҫӗмӗрсе тӑкса, Вышгород ятлӑ вӑйлӑ тӗреклетнӗ пункта йышӑнса илнӗ. Ҫак пунктшӑн пынӑ ҫапӑҫура нимӗҫсене пысӑк ҫухатусем кӳнӗ. Совет чаҫӗсем ӗнер тӑшманӑн танкӗсемпе мотопехотин ушкӑнне аркатса тӑкни ҫинчен маларах пӗлтернӗччӗ. Паян пирӗн боецсем нимӗҫ мотопехотин ҫӗмӗрсе тӑкнӑ ушкӑнӗн юлашкийӗсене ҫавӑрса илнӗ те пӗтӗмпех пӗтерсе тӑкнӑ. Тӑшманӑн ҫав чакса пыракан ушкӑна хӳтӗлесе пыракан 19 танкне ҫӗмӗрсе юрӑхсӑра кӑларнӑ. Трофейӑсем тытса илнӗ, вӗсен шутӗнче 10 танк, 27 тупӑ тата 70 пулемет пур. Тыткӑна илнисем пур.

* * *

Речицӑран кӑнтӑртарахра пирӗн ҫарсем Днепр шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ, хӑйсен позицийӗсене лайӑхлатнӑ. Нимӗҫсем вӑйлӑн хирӗҫ тӑнӑ, анчах та пирӗн ҫарсем пыра-пыра ҫапнипе, темиҫе яла хӑварса каялла чакнӑ. Каҫалапа тӑшман хӑйӗн вӑйӗсене пухнӑ та контратака тунӑ, анчах та ӑна пирӗннисем каялла ывӑтса янӑ. 800 гитлеровеца ҫити пӗтерсе тӑкнӑ. Нимӗҫсен 5 танкне персе ҫӗмӗрнӗ, 3 танкне ҫунтарса янӑ, 2 артиллери батарейине, 34 пулемет тата ҫар хатӗрӗсем тиенӗ 60 лава тытса илнӗ. Тыткӑна илнисем пур.

* * *

Гомельтен кӑнтӑртарахра Сож шывӗн сылтӑм енче пирӗн ҫарсем ҫапӑҫса малалла куҫнӑ. Тӑшман темиҫе хутчен те контратака тунӑ. Пирӗннисем ҫав контратакӑсене пурне те сирсе янӑ, тӑшмана пысӑк ҫухатусем кӳнӗ. Пӗр соединени чаҫӗсем кӑна гитлеровецсене пӗр батальонран кая мар пӗтерсе тӑкнӑ. Трофейӑсем тытса илнӗ. Вӗсен шутӗнче 7 тупӑ, 26 пулемет, 4 миномет тата 2 радиостанци пур.

* * *

Балтика тинӗсӗнче нимӗҫсен 6.000 тонна таякан суднине шыва путарнӑ.

Хура тинӗсре тӑшманӑн 3.000 тонна таякан суднине тата типӗ грузсем турттарса ҫӳрекен 2 баржине шыва путарнӑ.

* * *

Брест облаҫӗнче кӗрешекен партизансен темиҫе отрячӗ пӗр уйӑх хушшинче нимӗҫсен 84 ҫар эшелонне ӳпӗнтерсе янӑ. Ҫав крушенисенче темиҫе вунӑ паровоз ҫӗмӗрӗлнӗ. Ҫар техники тиенӗ тата боеприпассемпе ҫарсем турттарса пыракан 500 вагонпа платформа ытла пӗтерсе тӑкнӑ е сиенленӗ. Нимӗҫсен чугун ҫула сыхласа тӑракан хуралӗпе ҫапӑҫса, партизансем 400 гитлеровеца ҫити вӗлернӗ. Юлашки кунсенче совет патриочӗсем 4 чугун ҫул кӗперне сирпӗнтерсе янӑ тата нумай участоксенче чугун ҫула ишсе пӗтернӗ.

* * *

Харьковра хӑйсен аллинче тытса тӑнӑ вӑхӑтра нимӗҫсен фашистла ирсӗрӗсем темиҫе пин мирлӗ совет ҫыннине асаплантарса вӗлернӗ. Халӑха массӑллӑн вӗлерес ӗҫе нимӗҫ палачӗсен ятарласа тунӑ командисем туса тӑнӑ. Вӗсем гестапо аллинче тӑнӑ. Команда ячӗсем ҫапла пулнӑ: «СК—4 а» тата «ЭК—5». 1942 ҫулхи январӗн 2-мӗшӗнче фашистла ҫынҫиенсем темӗн чухлӗ халӑха — ватӑ ҫынсене, хӗрарӑмсене тата ачасене—Харьковри трактор завочӗ патне хӑваласа пухнӑ. Кунта малтанах питӗ пысӑк шӑтӑк алтса, минасем лартса тухнӑ. «СК—4-а» командӑри полицейскисемпе гестаповецсем ҫав кун 14.000 ҫын вӗлернӗ. Ҫав ҫынсен нимӗнле айӑп та пулман. Ҫав ҫултах, февраль уйӑхӗнче, нимӗҫсен вӑрӑ-хурахӗсем «душегубка» автомашинӑна усӑ курнӑ. Ҫав «вилӗм машинипе» мӗн тунине пурте Краснодарта пулса иртнӗ процесран лайӑх пӗлеҫҫӗ. Гитлерла ирсӗрсем Краснодар крайӗнче пӗр айӑпсӑр 7.000 ҫынна ытла пӗтернине ҫав процесра лайӑх палӑртнӑ. Ҫав ҫынсене пурне те ятарласа тунӑ «душегубка» автомашинисенче углерод йӳҫӗкӗпе пӑчӑхтарса вӗлернӗ. Ҫавӑн пек «душегубкӑпа» фашистла палачсем Харьковра та усӑ курнӑ. 1942 ҫулхи февраль уйӑхӗнчен пуҫласа июнӗн 12-мӗшӗччен гитлеровецсем ҫав машинӑра кунсеренех Харьковри мирлӗ ҫынсене вӗлерсе пынӑ. Февраль уйӑхӗн вӗҫӗнче ҫав машина айӑпсӑр ҫынсене турттарса пынӑ чухне ҫул ҫинче, Московски урамра, пӑсӑлнипе чарӑнса тӑнӑ. «Душегубкӑна» юсама буксиртан кӑкарса гаража илсе кайнӑ. «Душегубка» алӑкне уҫсан гаражри рабочисем ҫав машина пӗтӗмӗшпех ҫын виллисемпе тулнине курнӑ. Вилнӗ ҫынсен пыҫҫа кайнӑ пичӗсем палламалла мар пӑсӑлса пӗтнӗ. Вӗсем вилличчен питӗ асапланни лайӑх курӑнса тӑнӑ.

Март уйӑхӗн иккӗмӗш пайӗнче Харькова нимӗҫ ҫарӗсем иккӗмӗш хут йышӑнса илсен, хулана вӑрӑ-хурахсен ятарласа тунӑ «ЭК—5» ятлӑ команди пынӑ. Ҫав команда малтанхи кунсенчех 2.500 ҫынна арестленӗ те Харьковран 12 километрта Куряж ятлӑ ялта персе пӑрахнӑ. Ҫав командах вӑрман паркӗнче 3.000 совет гражданне яхӑн персе пӑрахнӑ, вӗсем хушшинче хӗрарӑмсемпе пӗчӗк ачасем нумай пулнӑ. Кӑҫалхи август уйӑхӗнче хӑйсем Харьковран тухса тариччен темиҫе кун маларах гитлеровецсем 500 ҫынна Куряж ялне илсе кайнӑ та питӗ тискеррӗн асаплантарса вӗлернӗ. Вырӑнти халӑх каласа панӑ тӑрӑх, ҫав преступленисем мӗнле пулса иртнине халӗ тӗплӗн пӗлнӗ. Ҫав юнлӑ ирсӗр ӗҫсене хутшӑннӑ ҫынсен ячӗсемпе хушамачӗсене те пӗлнӗ. Пуринчен те ытларах гестапо начальникӗн помощникӗ майор Радецкий, гестапон аслӑ следователӗ Гун, гестапо следователӗ Фельклер, «ЭК—5» команда начальникӗ майор Кранебите, капитан Венгольц, гестапо отделӗн начальникӗн заместителӗ пулса ӗҫленӗскер, тата гестапо начальникӗн заместителӗ капитан Кирхер иртӗнсе ӗҫленӗ.

Октябрӗн 20-мӗшӗнчи оперативнӑй сводка

Октябрӗн 20-мӗшӗнче пирӗн ҫарсем МЕЛИТОПОЛЬ хулинче, тӑшман контратакисене сире-сире ярса, урамсенче ҫапӑҫнӑ, темиҫе квартал йышӑнса илнӗ. Тӑшмана ҫынсем тӗлӗшпе те, техника енчен те пысӑк ҫухатусем кӳнӗ.

КРЕМЕНЧУГ хулинчен кӑнтӑр-хӗвелтухӑҫнерехре пирӗн ҫарсем, тӑшман хирӗҫ тӑнине ҫӗнтерсе пырса, ҫаплах наступлени туса пынӑ, 5 километртан пуҫласа 10 километр таран малалла куҫса, халӑх пурӑнакан чылай пунктсене тытса илнӗ. Вӗсен шутӗнче — НИКОЛАЕВКА, ОРЕХОВА, ЕКАТЕРИНОВКА, ЗЕЛЕНОЕ, ПОЛТАВО-БОГОЛЮБОВКА, КРАСНАЯ ВОЛЯ, КОМИССАРОВКА, ЛОЗОВАТКА, НОВАЯ АНДРЕЕВКА, ШЕВЧЕНКОВО ятлӑ пысӑк ялсене тата ЖЕЛТЫЕ ВОДЫ, КАСИНОВКА, ТИЩЕНКО ятлӑ чугун ҫул станцийӗсене тытса илнӗ.

КИЕВРАН ҫурҫӗртерехре пирӗн ҫарсем, тӑшман контратакисене сире-сире ярса, ДНЕПР шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ.

РЕЧИЦЫ хулинчен кӑнтӑртарахра пирӗн ҫарсем ҫаплах наступлени туса пынӑ, ДНЕПР шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ. Тӑшмантан МОХОВО, КОЛПЕНЬ, СЕНСКАЯ, БОРЕЦ, ПОБЕДИТЕЛЬ, ПРОГРЕСС ятлӑ вӑйлӑ тӗреклетнӗ ялсене тытса илнӗ.

ГОМЕЛЬТЕН кӑнтӑртарахра пирӗн ҫарсем СОЖ шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ. Хӑйсен позицийӗсене лайӑхлатнӑ.

Фронтӑн ытти участокӗсенче вӑйлӑ разведка тунӑ тата тӑшмана хирӗҫ артиллерипе минометсенчен персе тӑнӑ.

Октябрӗн 19-мӗшӗнче пирӗн ҫарсем мӗнпур фронтсенче нимӗҫсен 85 танкне персе ҫӗмӗрнӗ е пӗтерсе тӑкнӑ. Сывлӑшри ҫапӑҫусенче тата зенитнӑй артиллери тӑшманӑн 45 самолетне персе ӳкернӗ.

* * *

Мелитополь хулинче пирӗн ҫарсем тӑшманпа урамсенче ҫапӑҫнӑ. Танксемпе тата хӑй тӗллӗн ҫӳрекен тупӑсемпе вӑйлӑлатнӑ нимӗҫ пехоти хӑйӗн унччен ҫухатнӑ позицийӗсене каялла тытса илме хӑтланнӑ. Пирӗн ҫарсем тӑшманӑн 20 контратакине яхӑн сирсе янӑ. Малалла куҫса пырса, пирӗн боецсем нимӗҫсенчен темиҫе квартала тасатнӑ. Кун каҫиччӗнхи ҫапӑҫусенче 1.200 гитлеровеца вӗлерсе пӗтернӗ, нимӗҫсен 38 танкне тата хӑй тӗллӗн ҫӳрекен 6 туппине ҫунтарса янӑ е персе ҫӗмӗрнӗ.

* * *

Кременчуг хулинчен кӑнтӑр-хӗвелтухӑҫнерехре Днепр шывӗн сылтӑм енче пирӗн ҫарсем ҫаплах наступлени туса пынӑ. Тӑшман пирӗн ҫарсем ҫӗмӗрсе кӗнӗ района фронтӑн ытти участокӗсенчен васкасах йышлӑ вӑйсем илсе пырать. Тӑшман хирӗҫ тӑнине ҫӗмӗрсе тӑкса, пӗр соединени боецӗсем чылай ялсем тытса илнӗ, 1.500 нимӗҫ салтакӗпе офицерне ҫити пӗтерсе тӑкнӑ. Вилнисем хушшинче—нимӗҫсен 23-мӗш танковӑй дивизийӗн командирӗ. Тӑшманӑн 26 танкне персе ҫӗмӗрнӗ е пӗтерсе тӑкнӑ. Желтые Воды ятлӑ чугун ҫул станцинче нимӗҫсенчен 24 тупӑ, 8 миномет, пысӑк тырӑ склачӗ тата ытти трофейӑсем те тытса илнӗ.

Тӑшман совет ҫарӗсем ҫӗмӗрсе кӗнӗ вырӑна паян авиацин пысӑк вӑйӗсене янӑ. Пирӗн летчиксем, хамӑрӑн ҫӗр ҫинчи ҫарсене активлӑн пулӑшса пырса, кун каҫиччен сывлӑшри ҫапӑҫусенче нимӗҫсен 23 самолетне персе ӳкернӗ.

* * *

Киевран ҫурҫӗртерехре пирӗн ҫарсем Днепр шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ. Пӗр соединени чаҫӗсем вӑйлӑн ҫапӑҫнӑ хыҫҫӑн лайӑх позицисем тытса илнӗ. Нимӗҫсем контратака тунӑ, анчах та пирӗн артиллерипе минометсем вӑйлӑн персе тӑнипе пысӑк ҫухатусем тӳснӗ те нимӗн йӗркисӗр каялла чакнӑ. Тепӗр участокра пирӗн ҫарсем икӗ кун хушши хаяррӑн ҫапӑҫнӑ хыҫҫӑн тӑшманӑн икӗ тӗреклӗ пунктне тытса илнӗ. 2.000 нимӗҫ салтакӗпе офицерне ҫити вӗлерсе пӗтернӗ. 11 танк, хӑй тӗллӗн ҫӳрекен 2 тупӑ, 57 хир туппи, 260 автомашина тата 400 лава ҫити пӗтерсе тӑкнӑ. Трофейӑсем нумай тытса илнӗ. Тыткӑна илнисем пур.

* * *

Речицы хулинчен кӑнтӑртарахра пирӗн ҫарсем Днепр шывӗн сылтӑм енчи плацдарма аслӑлатасшӑн ҫапӑҫнӑ. Пӗр участокра нимӗҫсем контратака тунӑ. Пӗр чаҫри боецсем тӑшмана ывӑтса янӑ та, каялла чакакан гитлеровецсене хӑваласа пырса, Колпень ятлӑ вӑйлӑ тӗреклетнӗ яла тытса илнӗ. 12 тупӑ, боеприпас склачӗ тата винтовкӑсемпе автоматсем нумай тытса илнӗ. Тепӗр участокра пирӗн чаҫсем халӑх пурӑнакан темиҫе пункта тытса илнӗ. Ҫав пунктсемшӗн ҫапӑҫнӑ чухне нимӗҫ пехотине икӗ батальона ҫити пӗтерсе тӑкнӑ. Трофейӑсем тытса илнӗ. Тыткӑна илнисем пур. Сывлӑшри ҫапӑҫусенче пирӗн летчиксем тӑшманӑн 11 самолетне персе ӳкернӗ.

* * *

Баренц тинӗсӗнче тӑшманӑн хӑй тӗллӗн ҫӳрекен виҫӗ баржине тата хурал тӑракан катерне шыва путарнӑ. Сывлӑшри ҫапӑҫусенче 7 нимӗҫ самолетне персе ӳкернӗ.

Хура тинӗсре тӑшманӑн 5 пин тонна таякан суднине тата типӗ грузсем турттарса ҫӳрекен 2 баржине шыва путарнӑ.

* * *

Волынь облаҫӗнчи районсенчен пӗринче кӗрешекен партизансен отрячӗ икӗ кун хушшинче нимӗҫсен 3 ҫар эшелонне сирпӗнтерсе янӑ. Ҫав крушенисенче 2 паровоз, танксемпе автомашинӑсем тиенӗ 16 платформа тата тӗрлӗрен ҫар хатӗрӗсем турттарса пыракан 18 вагон ҫӗмӗрӗлсе пӗтнӗ. Партизансен Жуков ячӗпе тӑракан отрячӗ октябрь уйӑхӗн малтанхи эрнинче шоссе ҫулӗ ҫинче 6 грузовой тата пӗр ҫӑмӑл автомашина сирпӗнтерсе янӑ. Засадӑсенчен персе, нимӗҫсен 33 салтакӗпе 4 офицерне пӗтерсе тӑкнӑ.

* * *

Аяларах нимӗҫсен фашистла ирсӗрӗсем Лозовая хулинче тунӑ тискер ӗҫсем ҫинчен ҫырнӑ акта пичетлетпӗр: «Нимӗҫсем оккупаци вӑхӑтӗнче хулари халӑха темӗн чухлӗ хуйхӑ, темӗн чухлӗ асап кӑтартрӗҫ. Урса кайнӑ фашистла вӑрӑ-хурахсем мирлӗ халӑха ҫаратрӗҫ, асаплантарчӗҫ, пере-пере вӗлерчӗҫ. Гитлерла пуҫкасакансем мӗн чухлӗ ҫын вӗлернине тӗрӗссипе кӑтартса пама та йывӑр. Нимӗҫ ирсӗрӗсем тунӑ усал ӗҫсем халӗ кун хыҫҫӑн кун ҫӗнӗрен палӑрса пыраҫҫӗ. Туллимар даннӑйсем тӑрӑх, нимӗҫсем Германие каторгӑлла ӗҫе хулари 4.000 ҫынна ирӗксӗр хӑваласа кайнӑ. Сентябрь уйӑхӗн пуҫламӑшӗнче гестаповецсем темӗн чухлӗ ҫынна тытса хупнӑ. Вагонсем юсакан заводри рабочие Иван Дорофеева гитлеровецсем темӗн тери йывӑр асап кӑтартнӑ, унтан вӗлернӗ; транспорт сотрудници Виктория Шевченко чугун ҫул сооруженийӗсене ишӗлсе пӗтесрен ҫӑлса хӑварма хӑтланнӑ. Вӑл сирпӗнтерекен снарядӑн электричество пымалли пралукне татнӑ. Нимӗҫсем ҫав хӗрарӑмран темӗн чухлӗ мӑшкӑлласа асап кӑтартнӑ хыҫҫӑн ӑна тата унӑн Юрий ятлӑ ывӑлне персе пӑрахнӑ.

Нимӗҫсен бандичӗсем хулари мӗнпур обществӑллӑ ҫуртсене сирпӗнтерсе янӑ. Вӗсем хулари пур шкулсене те ишсе антарнӑ, хула поликлиникине, культура ҫуртне, театра, стахановецсен ҫуртне ҫунтарса янӑ, электростанцие, мастерскойсене, депона, вагонсем юсакан тата пӑтасем тӑвакан заводсене, элеватора, пӑспа ӗҫлекен икӗ армана тата ытти предприятисене те сирпӗнтерсе янӑ. Фашистла ирсӗрсем водопровода пӗ-

(Вӗҫӗ 2-мӗш страницӑра)

Совет Союзӗн, Пӗрлешӳллӗ Штатсен тата Великобритани представителӗсен канашлӑвӗ

Ӗнер Мускавра Союзлӑ виҫӗ державӑн — Совет Союзӗн, Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсен тата Великобритани представителӗсен канашлӑвӗ уҫӑлнӑ. Канашлура Совет Союзӗ енчен Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ ертсе пыракан делегаци, Пӗрлешӳллӗ Штатсем енчен — государственнӑй секретарь Корделл Хэлл господин ертсе пыракан делегаци, Великобритани енчен—ют ҫӗршыв ӗҫӗсен министрӗ Антони Иден господин ертсе пыракан делегаци ӗҫлеҫҫӗ.

Канашлу уҫӑлнӑ хыҫҫӑнах хӑйӗн ӗҫӗсене тума тытӑннӑ. (ТАСС).

Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ патӗнче Корделл Хэлл господинпа Антони Иден господина чысласа ирхи апат туса ирттернӗ

Октябрӗн 20-мӗшӗнче Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ патӗнче Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсен государственнӑй секретарьне Корделл Хэлл господина тата Великобританин ют ҫӗршыв ӗҫӗсен министрне Антони Иден господина чысласа ирхи апат туса ирттернӗ.

Ирхи апатра ҫаксем пулнӑ: К. Хэлл господин, А. Иден господин, Великобританин посолӗ А. К. Керр господин, США посолӗ В. А. Гарриман господин, Великобританин ют ҫӗршыв ӗҫӗсен министрӗн заместитель помощникӗ В. Стрэнг господин, Государственнӑй департаментӑн правасем тӗлӗшпе ӗҫлекен консультанчӗ Г. Хэкворт господин, США-н Государственнӑй департаменчӗн политика енӗпе ӗҫлекен советникӗ Д. С. Ден господин, генерал-лейтенант Х. Л. Исмей, генерал-майор Д. Р. Дин тата К. Хэллпа А. Иден господинсемпе пӗрле килнӗ ытти ҫынсем, ҫавӑн пекех тата США-па Великобритани посольствисен сотрудникӗсем пулнӑ. Совет Союзӗ енчен ҫак юлташсем пулнӑ: Маршал К. Е. Ворошилов, А. И. Микоян, А. Я. Вышинский, В. Г. Деканозов, С. А. Лозовский, М. М. Литвинов, А. Е. Корнейчук, С. И. Кавтарадзе, В. А. Сергеев, генерал-майор А. А. Грызлов, А. П. Павлов, М. А. Силин тата НКИД-ӑн ответлӑ сотрудникӗсем.

Совет Союзне япаласем тӑратасси ҫинчен килӗшӳ туса алӑ пусни

1943-мӗш ҫулхи октябрӗн 19-мӗшӗнче Лондонра Советлӑ Социализмлӑ Республикӑсен Союзне япаласем тӑратасси ҫинчен Пӗрлешӳллӗ Королевствӑн, Пӗрлешӳллӗ Штатсен, Канадӑн тата Советлӑ Социализмлӑ Республикӑсен Союзӗн Правительствисем виҫҫӗмӗш килӗшӳ туса алӑ пуснӑ. Ҫӗнӗ килӗшӳ тӑрӑх, малтан асӑннӑ виҫӗ правительство Совет Союзне хӗҫпӑшал, оборудовани, материалсем тата апат-ҫимӗҫ тӑратма пулнӑ. Кунччӗнхи икӗ килӗшӳрен пӗрне Мускавра 1941-мӗш ҫулхи октябрьте, иккӗмӗшне Вашингтонра 1942-мӗш ҫулхи октябрьте алӑ пуснӑччӗ. Хальхи килӗшӳ малтанхи обязательствӑсенех тӑсни пулать. Анчах та ку хутра килӗшӳ туса алӑ пусас ӗҫе Канада пуҫласа хутшӑннӑ. Чӑн та, Канада Совет Союзне ку тарӑнччен те япаласем тӑратнӑ, анчах та вӗсем Пӗрлешӳллӗ Королевство е тата хӑшпӗр чухне Пӗрлешӳллӗ Штатсем тӑратма пулнӑ япаласен шутне кӗнӗ. Иккӗмӗш килӗшӳвӗн срокӗ кӑҫалхи июнь уйӑхӗн 30-мӗш числинче тухнӑ. Виҫҫӗмӗш килӗшӳве халӗ тин алӑ пуснӑ пулин те, унта мӗн каланине ҫак юлашки виҫӗ уйӑх хушшинче пурӗ пӗрех пурнӑҫа кӗртсе пынӑ. Совет Союзне тӗрлӗ япаласем тӑратас ӗҫ пӗрре те чарӑнса тӑман.

Хальхи килӗшӳве ҫаксем алӑ пуснӑ:

Пӗрлешӳллӗ Королевство ячӗпе— ют ҫӗршыв ӗҫӗсен министрӗн яланхи заместителӗ **А. Кадоган**, Вӑрҫӑ хатӗрӗсем тӑвас ӗҫӗн министрӗ **О. Литтлтон;**

Пӗрлешӳллӗ Штатсен ячӗпе — США-н Великобританири посолӗ **Л. Вайнант;**

Канада ячӗпе—Канадӑн аслӑ комиссарӗ **В. Массей;**

Совет Союзӗ ячӗпе—СССР-ӑн Великобританири посолӗ **Ф. Т. Гусев**, СССР-ӑн Великобританири сутуилӳ представителӗ **Д. Г. Борисенко.**

М. И. Калинин Китай республикин Наци Правительствин Президентне Цзян Чжун-Чжена янӑ саламлӑ телеграмма

Октябрӗн 10-мӗшӗнче, Китай республикине тунӑ кун ҫитнӗ май тата Цзян Чжун-Чжен (Чан Кай-ши) Китайӑн Наци Правительстви Президенчӗн постне йышӑннӑ май, СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. И. Калинин ӑна хӑй ячӗпе ҫакӑн пек саламлӑ телеграмма янӑ:

«Китай республикине тунӑ куҫ ҫитнӗ май тата Эсир официальнӑй йӗркепе Китайӑн Наци Правительстви Президенчӗн постне йышӑннӑ май эпӗ Совет Союзӗ тата Совет халӑхӗ ячӗпе тата хамран та Сире, господин Президент, тата Сирӗнпе пӗрле пӗтӗм Китай халӑхне чунтанчӗререн ырӑ сунса саламлатӑп».

Китай республикин Наци Правительстви Президенчӗ Цзян Чжун-Чжен М. И. Калинина ответлесе янӑ телеграмма

Китай республикин Наци Правительстви Президенчӗ Цзян Чжун-Чжен, СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. И. Калинин янӑ саламлӑ телеграммӑна ответлесе, ҫакӑн пек телеграмма янӑ:

«Пирӗн Наци Кунӗ ҫитнӗ май тата эпӗ Наци Правительстви Президенчӗн постне йышӑннӑ май Эсир чӗререн ырӑ сунса янӑ саламшӑн эпӗ Сире Китай правительствипе Китай халӑхӗ ячӗпе тата хамран та чунтан-вартан тав тӑватӑп. Сире хӑвӑра тата тепӗр хут пӗтӗм чӗререн ырӑ пурнӑҫ, Сирӗн халӑха телейлӗ тулли пурнӑҫ сунатӑп».

В. М. Молотов юлташ Турци посолне Х. Р. Байдур господина йышӑнни

Октябрӗн 19-мӗшӗнче Ют ҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ Турци республикин ССР Союзӗнчи Чрезвычайнӑй тата полномочнӑй посолне Х. Р. Байдур господина йышӑннӑ. Ку йышӑну Х. Р. Байдур господин СССР Верховный Совет Президиумӗн Председательне верительнӑй грамотӑсем парас тӗлӗшпе пулнӑ.

Турци республикин посолӗ Х. Р. Байдур господин хӑйӗн верительнӑй грамотисене пани

Октябрӗн 20-мӗшӗнче, кӑнтӑрла пӗр сехетре, Кремльте СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. И. Калинин юлташ Турци республикин чрезвычайнӑй тата полномочнӑй посолне Х. Р. Байдур господина йышӑннӑ. Х. Р. Байдур господин М. И. Калинин юлташа хӑйӗн верительнӑй грамотисене панӑ.

Х. Р. Байдур господинпа пӗрле ҫаксем пулнӑ: Турци посольствин ҫар атташи Ш. Зобу майор, посольствӑн 1-мӗш секретарӗ М. Дамбел господин, посольствӑн 1-мӗш секретарӗ А. Беркай господин, посольствӑн 2-мӗш секретарӗ М. Кунт господин тата посольствӑн 2-мӗш секретарӗ Ш. Илмаз господин. Посол вӗсене М. И. Калинин юлташпа паллаштарнӑ.

Верительнӑй грамотӑсене панӑ чухне ҫаксем пулнӑ: Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗн заместителӗ С. И. Кавтарадзе юлташ, СССР Верховный Совет Президиумӗн Секретарӗ А. Ф. Горкин юлташ, НКИД-ӑн Ҫывӑхри хӗвелтухӑҫ пайӗн заведующийӗ А. И. Лаврентьев юлташ, НКИД-ӑн Протокол отделӗн заведующин заместителӗ Г. И. Фомин юлташ.

Верительнӑй грамотӑсем илнӗ хыҫҫӑн М. И. Калинин юлташ Х. Р. Байдур господинпа каласнӑ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

ОКТЯБРĔН 20-МĔШĔНЧИ ОПЕРАТИВНĂЙ СВОДКĂН ВĔÇĔ

терсе тăкнă. Хулари çăлсене выльăх виллисемпе тултарса лартнă. Ятарласа тунă «факельщиксен» командисем хулари пурăнмалли çуртсене нумайĕшне çунтарса янă».

Акт çине алă пуснă: горсовет председателĕ Н. Колесник, Короленко ячĕпе тăракан шкулти учительницăсем В. Лотоцкая тата О. Польшинская, хула больницинчи врачсем Х. Красинăпа М. Ярцева, депо инженерĕ Э. Фролов, кондукторсен бригадин начальникĕ О. Перегорода, депо слесарĕ Хабатов, килхуçи арăмĕсем З. Дубина, А. Лысенко тата ыттисем те.

Пирĕн авиаци Фастов, Знаменка, Джанкой чугун çул тĕввисене тата Никополь станцине тапăнни

Октябрĕн 20-мĕшĕ ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн авиаци нимĕçсен Фастов, Знаменка, Джанкой чугун çул тĕввисенчи тата Никополь станцинчи çар эшелонĕсемпе çар склачĕсем çине бомбăсем пăрахнă. Бомбăсем пăрахнине пула 5 чугун çул эшелонĕнчен кая мар çĕмĕрĕлсе пĕтнĕ. Вăйлă пушарсем тухнă. Пушарсенче вăйлă взрывсем пулнă.

Пирĕн пĕр самолет хăйĕн базине таврăнман.

◆

Чăваш АССР Совнаркомĕнче

Пурăнмалли çуртйĕр тата коммунальнăй хуçалăх предприятийĕсен социализмлă ăмăртăвĕн 1943-мĕш çулхи сентябрь уйăхĕнчи итогĕсем çинчен

Чăваш АССР Совнаркомĕ, пурăнмалли çуртйĕр тата коммунальнăй хуçалăх предприятийĕсен социализмлă ăмăртăвĕн 1943-мĕш çулхи сентябрь уйăхĕнчи итогĕсене пăхса тухса, ăмăртура Çĕмĕрлери коммунальнăй прачечнăй тата Çĕмĕрлери коммунальнăй парикмахерски хуçалăхĕ мала тухнă тесе йышăннă.

Чăваш АССР Совнаркомĕн куçса çÿрекен Хĕрлĕ ялавне Çĕмĕрлери коммунальнăй прачечнăйрах (директорĕ Клыбышев, горкоммунхоз заведующийĕ Анишков) хăвармалла тунă тата ăна ăмăртура палăрнă рабочисемпе служащисене премилеме 5.000 тенкĕ укçа пама йышăннă.

Çĕмĕрлери коммунальнăй парикмахерски хуçалăхне (директорĕ Клыбышев) ăмăртура палăрнă работниксене премилеме 3.000 тенкĕ памалла тунă.

ЯЛХУÇАЛĂХ ĔÇĔСЕНЕ ВĔÇЛЕМЕЛЛИ ФРОНТОВОЙ УЙĂХЛĂХ

Пĕр ĕçе те кая хăварар мар. Авăн çапас, государствăна тырă парас ĕçсен хăвăртлăхне татах та ÿстермелле. Кĕрхи çĕртмене çывăх кунсенчех туса пĕтермелле!

МТС-а КĔТСЕ, АВĂН ÇАПМАСĂР ТĂРАÇÇĔ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Фронтовой уйăхлăх пуçлансанах колхозсенче ялхуçалăх ĕçĕсем чылай хăвăртланнăччĕ. Анчах колхозниксен ĕçĕсене кашни кун кирлĕ пек организацилесе пыман пирки, чылай колхозсенче халь ĕç чакса пыма тытăнчĕ. Çакă вăл колхозсенче агитаципе ăнлантару ĕçне хуçалăхри задачăсемпе çирĕп çыхăнтарса пыманнинчен те килчĕ. Ялсоветĕсенчи агитколлективсем ялхуçалăх ĕçĕсене хăвăртрах вĕçлес ыйтупа юлашки вăхăтра сахал интересленни курăнать. Çавăнпа фронтовой уйăхлăхра чылай колхозсенче ĕç тухăçлăхĕ чакрĕ, ĕç дисциплини хавшани сисĕнет.

Район фронтовой уйăхлăхăн графикĕсене авăн çапас енĕпе пурнăçласа пымасть. Сентябрĕн 1-мĕшĕпе октябрĕн 15-мĕшĕ хушшинче, икĕ эрнере, графика 78,9 процент çеç пурнăçланă. Юлашки пилĕк кун хушшинче пурĕ те 649 гектар тыррине çеç çапнă. Октябрьски районри 75 колхозран паянхи куна 18 колхоз çеç авăн çапса пĕтернĕ.

Çанталăк уяр тăрать. Каçсем те çутă. Авăн çапма питех те лайăх, анчах Чăрăшкассинчи Киров ячĕпе тăракан колхоз çак иртнĕ пилĕк кун хушшинче мĕн пурĕ те 13 гектар тыррине çеç çапнă. Колхоз председателĕ ÿрĕк-сÿрĕк ĕçлет. Çынсем ĕçе тухнипе тухманнине тĕрĕслеме пăрахнă. Маяковский ячĕпе тăракан колхозра авăна алăпа çапма ĕç вăйĕ çителĕклĕ. Анчах çак ĕçе организацилемеççĕ, МТС-ран молотилка килессе кĕтеççĕ. Çавăн пекех Туппай Ĕсмелти «Красная Чувашия» тата ытти колхозсенче те ĕçре пысăк йĕркесĕрлĕхсем пур. Вĕсене пĕтерес пулать. Октябрĕн 20-мĕшĕ тĕлне кашни колхозăнах авăн çапса пĕтермелле.

С. РУМЯНЦЕВ.

Лăпланса ларма юрамасть

Ишлей районĕнчи 113 колхозран 99-шĕ октябрĕн 21-мĕшĕ тĕлне государствăна тырă парса татрĕç, 78-шĕ авăн çапса пĕтерчĕç. Кăçалхи ялхуçалăх ĕçĕсене хăвăртрах вĕçлессишĕн нумай колхозсем çине тăрса кĕрешрĕç, колхозниксемпе колхозницăсем кунне-çĕрне пăхмасăр ĕçлерĕç.

Анчах та тунă ĕçсемпе лăпланса ларма иртерех-ха. Авăн çапмалли сахал юлчĕ пулсан та, пĕтĕм тырпула хăвăртрах çапса пуçтарса кĕртессишĕн икĕ хут, виçĕ хут ытларах вăй хурса ĕçлемелле. Авăн çапса пĕтерменнисем районра татах 35 колхоз, 14 колхоз государствăна тырă парса татман. Кĕрхи çĕртме вăраха юлчĕ.

Районăн фронтовой уйăхлăхра, кирек мĕнле пулсан та, ялхуçалăх ĕçĕсене вĕçлемелле. Кăна пирĕн колхозсем тума пултараççĕ. Юлса пыракан колхозсенче ĕç дисциплинине çирĕплетмелле, руководительсен ответлăхне ÿстермелле. Кашни сехете, кашни куна шутра тытмалла. Ÿрĕк-сÿрĕк ĕçлессине пĕтермелле.

«Августăн 1-мĕшĕ» колхозра пĕр бригада çеç. Колхозăн хуçалăхĕ пысăк мар. Апла пулсан та çак колхоз района каялла туртса пырать. Колхоз председателĕ Михайлов ĕçе хăвăртрах туса пĕтерме тăрăшмасть. Авăн çапмалли колхозăн татах 35 гектар. Молотилкăна çĕмĕрсе пăрахнă та ĕç чарăннă. Алăпа çапма ÿркенеççĕ, МТС-ран молотилка кĕтеççĕ. Колхоз ытти ĕçсене туса пĕтернĕ, ĕçрен пушаннă колхозниксем нумай. Вĕсене авăн çапнă çĕрте ĕçлеттермелле.

«Красная Чувашия» колхоз (председателĕ Ядыков) авăн çапса пĕтернĕ, государствăна тырă парса татнă. Çакăн хыççăн лашасем çеç мар, çынсем те ĕçрен пушанчĕç ĕнтĕ. Анчах кĕрхи çĕртме туман. Колхоз председателĕ Ядыков çак ĕçе хăй чарса пырать. Унăн хăйĕн агротехники,—«çĕртме тумасăрах акма пулать,—тет вăл. Янăш ялсоветĕнчи «Шурча» колхоз тата Тивĕш ялсоветĕнчи колхозсем кĕрхи çĕртме тума пачах тытăнман. Тивĕш ялсовет исполком председателĕн Платонов юлташăн колхозсене ертсе пырас тĕлĕшпе хăйĕн ответлăхне ÿстерес пулать.

В. ГУСЬКОВ.

Кĕрхи çĕртмене пĕр гектар та туман

СОВЕТСКОЕ. Елжикри «Сатурн» колхоз ялхуçалăх çулне начар мар вĕçлесе пырать. Государствăна тырпул тата выльăх-чĕрлĕх продукчĕсем памалли плансене срокчен тултарчĕ, ыран-паянах авăн çапса пĕтерет. Анчах та çак ĕçсене йĕркелесе пынă вăхăтра колхоз правленийĕ кĕрхи çĕртме тумалли çинчен манса кайнă. Кĕрхи çĕртмене пĕр гектар та туман. Колхозра ытти йĕркесĕрлĕхсем те пур. Кĕрхи тырăсем çинче выльăхсем çÿреççĕ. Калча питĕ ванать, ăна выльăхсем çисе яраççĕ.

Вăрлăхлăх клевера халĕ те пухман

КОМСОМОЛЬСКОЕ. Хирти Явăшри «Красный воин» колхоз председателĕ Орлов ялхуçалăх ĕçĕсене сÿрĕк ертсе пырать. Вунă гектар вăрлăхлăх клевера паянхи куна çитсе те уйран вырса пухман. Паха вăрлăх ана çинчех тăкăланчĕ. Техникăллă культурăсене пухса кĕртес тĕлĕшпе çакăн пек тимсĕр ĕçленĕшĕн ответ тыттарас пулать.

Ф. Г.

Государствăна аванс шучĕпе 1944 çулшăн тырă параççĕ

СЕНТЕР. Ярославка ялсоветĕнчи «Первая Борозда» колхоз членĕсем Хĕрлĕ Çарăн чаплă çĕнтерĕвĕсем çине фронта вăйлăн пулăшнипе ответлеççĕ. Колхоз çак кунсенче хатĕрлев пунктне 49 центнер ыраш леçсе пачĕ. Ку вăл—1944 çулшăн. Çак кунсенче татах тепĕр 11 центнер леçеççĕ.

З. СЕМЕНЧУК.

* * *

СОВЕТСКОЕ. Районри колхозсем государствăна çитес çулшăн аванс шучĕпе тырă пама тытăнчĕç. Октябрĕн 13-мĕшĕ тĕлне пурĕ 1.500 центнер ытла панă. Ку ĕçре уйрăмах Тури Ачакри «Крестьянская газета», Кивуйри «Майăн 1-мĕшĕ», Ижелькассинчи Молотов ячĕпе тăракан, Чемейри «Акакан» колхозсем паха тĕслĕхсем кăтартаççĕ.

М. СТЕПАНОВА.

Государствăна махорка парса татмалла

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. (Хамăр корр.). Хĕрлĕ Çар боецĕсемпе офицерĕсене махорка çителĕклĕ тата вăхăтра парса тăма пултăр тесе, государствăна махорка, табак памалли обязательствăсене хăвăртрах татмалла. Анчах та Красноармейски районри колхозсенче çак ĕçре пачах васкамаççĕ. 70 колхоз халĕ государствăна махорка пама тытăнман та. Хăшпĕр колхозсен председателĕсем ку ĕçе черетпе тума пăхаççĕ. «Государствăна тырă парса татар-ха тата авăн çапса пĕтерер, вара махорка пама пуçлатпăр», теççĕ вĕсем. Çакăн пек туни пачах тĕрĕс мар. Районра махоркăна тахçанах касса хунă, типĕтме çакнă. Халĕ ăна государствăна леçсе памалла. Тăхтаса тăма кирлĕ мар. Фронтовой уйăхлăх вĕçленнĕ тĕле пур колхозсен те государствăна махорка парса татмалла. Çакă вăл Октябрь уявне фронта вăйлăн пулăшнипе кĕтсе илес ĕçре паллă вырăн йышăнать.

С. ШАДИН.

РЕСПУБЛИКА ТĂРĂХ

□ Чăваш республикинчи Ĕç резервĕсен управленийĕ палăртнă тăрăх, комсомол 25 çул тултарнă ятпа октябрĕн 29-мĕшĕнче ФЗО шкулĕсемпе чугун çул училищисенче чаплă лару пулса иртет. Уяв кунĕ училищĕсенче физкультурниксен ăмăртăвĕ пулать. Октябрĕн 30-мĕшĕнче Улатăрти тата Канашри чугун çул училищисенче художествăллă пултарулăх олимпиадине ирттереççĕ.

□ **Канашри Н. А. Добролюбов ячĕпе тăракан педучилище коллективĕ** çуллахи каникул вăхăтĕнче 300 кубометр ытла вутă хатĕрленĕ, çуррине ытла турттарса килнĕ.

Педучилищĕн библиотеки пуян. Иртнĕ çулсенче унта 25 000 кĕнеке ытла пулнă. Кăçал татах 3000 тенкĕлĕх кĕнекесем туяннă.

□ **Шупашкарти хĕрачасен пĕррĕмĕш номерлĕ шкулĕнче вĕренекенсем** 1943-44-мĕш вĕренÿ çулĕ пуçланнăранпа виç воскресник ирттернĕ. „Социализм" колхозра 3 тонна çĕрулми кăларнă. 320 килограмм йĕкел, пĕр тонна тимĕр-тăмăр пухнă.

Ют çĕршывсенче

Стеттиниус заявленийĕ

ВАШИНГТОН, октябрĕн 18-мĕшĕ. (ТАСС). Америкăри Пĕрлешÿллĕ Штатсен Государственнăй секретарĕн ĕçĕсене туса тăракан Стеттиниус хаçат-журналсен представителĕсене çакăн пек официальнăй заявлени тунă:

«Виçĕ патшалăх конференцине кайнă государственнăй секретарьпе Америка делегацийĕн ытти членĕсем Мускава çитнĕ. Пĕрлешÿллĕ Штатсен, Англин тата Совет Союзĕн правительствисем халь пĕр-пĕринпе килĕштерсе ĕçлеççĕ, çак конференцие пула вĕсем малашне тата ытларах килĕштерсе ĕçлессе пирĕн çĕршыв хĕрÿллĕн шанать. Эпĕ çапла шутлатăп: конференцире уççăн тата туслăн калаçса сÿтсе явни çак виçĕ патшалăха эпир пурте пурнăçа кĕртме тăрăшакан тĕллеве пурнăçлас тĕлĕшпе пĕр-пĕринпе тата ытларах çыхăнса, тата ытларах килĕштерсе ĕçлеме май парĕ. Пирĕн тĕллев вăл — ирсĕр нацистсене пĕтĕмĕшпех пĕтерсе тăкса, çĕр çинче тĕрĕс те çирĕп мир тăвасси пулса тăрать; çав мир тĕнчери пур патшалăхсене те агрессирен хăраса тăмасăр лайăх пурнăçпа пурăнма май паракан мир пулмалла».

Корреспондентсем Стеттиниусран: конференцин кун йĕркинче вăрçă ыйтăвĕсем тăраççĕ-и?—тесе ыйтнă. Стеттиниус ку ыйтăва хирĕç: эпĕ халлĕхе ун çинчен калаçма пултараймастăп, тенĕ. Корреспондентсем тата çакна кăтартса панă: Совет Союзĕнчи хаçат-журналсем юлашки вăхăтра иккĕмĕш фронт çинчен нумай çырчĕç. Джон Р. Дин генерал-майора делегаци членĕсен шутне кĕртсе Хэллпа пĕрле Мускава яни çав иккĕмĕш фронт ыйтăвĕсемпе çыхăнса тăмасть-и? — тесе ыйтнă. Стеттиниус ку ыйтăва хирĕç ответ пама килĕшмен.

Квебекри конференцире йышăннă решенисем хăйсен вăйне çухатмаççĕ-и?—тесе ыйтнине хирĕç Стеттиниус çапла каланă: ман шухăшпа, вĕсем пурте çаплипех юлаççĕ, тенĕ.

Иденпа Хэлл де Голль генералпа тата Массильипе тĕл пулни

ЛОНДОН, октябрĕн 20-мĕшĕ. (ТАСС). Рейтер агентстви Алжиран пĕлтернĕ тăрăх, Великобританин ют çĕршыв ĕçĕсен министрĕ Иден тата Америкăри Пĕрлешÿллĕ Штатсен государственнăй секретарĕ Хэлл Мускава килнĕ чух Алжирта де Голль генералпа тата Француз нацине ирĕке кăларас тĕлĕшпе ĕçлекен комитетăн ют çĕршыв ĕçĕсен комиссарĕпе Массильипе канашланă.

ИТАЛИРИ ВĂРÇĂ ĔÇĔСЕМ

ЛОНДОН, октябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). Официальнăй йĕркепе пĕлтернĕ тăрăх, акăлчансен çарĕсем Монтечильфоне хулине тытса илнĕ. 5-мĕш арми чăсĕсем Морконе, Канчелло, Джоя тата Либери хулисене тытса илнĕ. Çурçĕрелле куçса пырса, американецсен çарĕсем Вольтурно шывĕн районне тăшмантан пĕтĕмĕшпех тасатнă.

Тăшман хаяррăн хирĕç тăрать, çапах та унăн контратакисене пурне те сирсе янă.

СОЮЗНИКСЕН АВИАЦИЙĔН ĔÇĔСЕМ

ЛОНДОН, октябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). Официальнăй йĕркепе пĕлтернĕ тăрăх, октябрĕн 18-мĕшĕ ыран тенĕ чух çĕрле акăлчансен бомбардировщикĕсем Котантэн çурутравĕ çинчи тата унпа юнашар выртакан районсенчи (Франция) чугун çулсене хаяррăн тапăннă.

Енер кăнтăрла тăшманăн Шельда вăрринче тата Остенде патĕнче пуханса тăнă пĕчĕк суднисем çине бомбăсем пăрахнă.

Октябрĕн 19-мĕшĕ ыран тенĕ чух çĕрле акăлчансен бомбардировочнăй авиацийĕн пысăк вăйĕсем Ганновер хулине тапăннă.

Ытти соединенисем Берлинри тата Хĕвеланăç Германири çар объекчĕсем çине бомбăсем пăрахнă. Тапăннă районсенче пуринче те пушарсем тухнă, взрывсем пулнă.

ÇУРÇĔР ФРАНЦИРЕ 30.000 ШАХТЕР ЗАБАСТОВКА ТĂВАÇÇĔ

ЛОНДОН, октябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). Рейтер агентстви çапла пĕлтерет: Çурçĕр Францире 30.000 шахтер забастовка пуçласа янă. Влаçсем çав забастовкăна организациленĕшĕн айăпласа 130 шахтера тытса хупнă. Анчах та влаçсем çапла хăтланнине пула забастовка тата ытларах сарăлса кайнă.

ТУРИ САВОЙĂРИ ПАРТИЗАНСЕН КĔРЕШĔВĔ

СТОКГОЛЬМ, октябрĕн 19-мĕшĕ. (ТАСС). «Афтонбладет» ятлă хаçат пĕлтернĕ тăрăх, гитлерла оккупациллĕ влаçсем Тури Савойăри партизансен кĕрешĕвне пусарса лартас тесе тăрăшни путланса ларнă. Партизансем кашни кун пекех гитлеровецсене тапăнаççĕ. Çакна пула Виши «правительстви» Тури Савойăри партизансен кĕрешĕвне пусарма мĕн пурĕ 16 пин çынтан тăракан карательнăй отрядсем янă.

Пĕлтерÿ

Паян, октябрĕн 22-мĕшĕнче, каçхине 8 сехетре, ВКП(б) горкомĕн парткабинетĕнче (Чувашски ур., 6) агитаторсемпе беседчиксем валли инструкциллĕ доклад пулать. Доклад теми: **«Укçапа япаласен 3-мĕш лотерейине ирттересси»**.

Докладчик — Чăваш АССР Финанс Халăх Комиссарĕ **Золотников** юлташ.

ВКП(б) горкомĕн парткабинечĕ.

Комсомол 25 çул тултарас умĕн

Çамрăксен мĕнпур вăйне— фронта пулăшнă çĕре

О. МИШАКОВА,
ЦК ВЛКСМ секретарĕ

Ленинла-Сталинла комсомол 25 çул тултарать. Большевиксен партийĕн тĕрĕс помощникĕ тата шанчăклă резервĕ — комсомол кĕрешÿри чаплă çула утса тухрĕ, совет çамрăкĕсен нумай миллионлă организацийĕ пулса тăчĕ.

Комсомола большевиксен партийĕ пăхса çитĕнтернĕ. Комсомолăн вăйĕпе тĕрекĕ яланах ăна Ленин—Сталин партийĕ ертсе пынинче пулнă. Çамрăксене вĕрентсе çитĕнтерес тĕлĕшпе Владимир Ильич Ленин пĕр ывăнмасăр ĕçленĕ. Сталин юлташ та çамрăксене юратса, тимлĕн вĕрентсе çитĕнтерет, совет халăхĕн çулпуçĕ çамрăксене кĕрешÿ йывăрлăхĕсем урлă илсе пырать, унăн хастарлăхĕпе çирĕплĕхне пиçĕхтерет, ăнланăвне аслăлатать.

Отечественнăй вăрçă пирĕн çамрăк ăрăва çирĕплĕхпе тÿсĕмлĕх енчен хытă тĕрĕслерĕ. Çак тĕрĕслĕве пирĕн çамрăксем чыслăн тÿссе ирттерчĕç. Нимĕç захватчикĕсене хирĕç паттăррăн кĕрешсе, çамрăксем пиçĕхсе паттăрланчĕç, тăван çĕршыв кунçулĕшĕн хăйсен ответлăхне ытларах туйса тăма пуçларĕç. Çамрăк патриотсем хăйсен мĕнпур пурнăçне, мĕнпур шухăш-кăмăлĕсене пĕр тĕллеве — ылханлă нимĕç захватчикĕсене аркатса тăкас тĕллеве пăхăнтарчĕç.

Тăван çĕршыва пĕтĕм чĕререн юратнине, тăшмана хаяррăн курайманнине çамрăксем конкретнăй ĕçсенче кăтартса параççĕ. Фронтра—нимĕçсене ытларах вĕлермелле, тылра—Хĕрлĕ Çар валли ытларах хĕçпăшал, снаряжени, апат-çимĕç хатĕрлемелле. Çак ĕмĕтпе туса пырать те ĕнтĕ комсомол çамрăксен анлă массисем хушшинчи политикăллă ăнлантарулла ĕçе.

Комсомолецсем отечественнăй вăрçă фрончĕсенче паттăр ĕçсем тунипе хăйсен тăван çĕршывне пĕтĕм тĕнчере чапа кăларчĕç. Фашистсен дзочĕн амбразурине хăйĕн кĕлеткипе хупланă Александр Матросов комсомолецăн вилĕмсĕр ĕçĕ халăхăн чĕринче ĕмĕр-ĕмĕр усранĕ. Вилĕмсĕр мухтавпа витĕннĕ геройсен—Гастелло капитанăн, Иван Сосновскин, Лиза Чайкинăн, Олег Кошевойăн тата ытти нумай геройсен сăнарĕсем татах та темиçе пин çамрăк патриота тăшманпа хăюллăн кĕрешме ертсе каяççĕ. Çамрăк совет патриочĕсем нимĕçсене хаяррăн, пĕр хĕрхенмесĕр тавăраççĕ. Сталинград комсомолецĕ снайпер Василий Зайцев 900 фашиста пĕтерсе тăкнă. Севастополе юмахри пек паттăррăн хÿтĕленĕ Нина Онилова 50 гитлеровеца леш тĕнчене ăсатнă. Партизан-комсомолец Кожушко тăшманăн 26 поездне салтакĕсемпе, пĕтĕм çар хатĕрĕсемпе пĕрлех сирпĕнтерсе янă.

Тăван çĕршывшăн пыракан кĕрешÿре тăванлă республикăсенчи çамрăксен туслăхĕ татах та вăйлăнрах ÿссе çирĕпленчĕ. Комсомол тăван çĕршыв валли икшер хутчен Совет Союз Геройĕн ятне илнĕ 10 çамрăка çитĕнтерчĕ, 450 комсомолец тата комсомолра çитĕннĕ çамрăксем вăрçă вăхăтĕнче Совет Союзĕн Геройĕсем пулса тăчĕç. Вĕсем хушшинче вырăссем Виктор Голубевпа Наташа Ковшова, украинец Александр Молодчий, белорусс Феодосий Смолячков, грузин Адамия, узбек Кочкар Дурдыев, эстонец Арнольд Мэри, туркмен Курбан Дурды. Комсомолец-фронтовиксенчен 120 пин çынна ытла орденсемпе медальсем парса наградăланă.

«Отечественнăй вăрçăра комсомол çапăçура усă курман пĕр йышши хĕçпăшал та, пĕр тĕрлĕ кĕрешÿ форми те çук, вăл кирек ăçта та малти ретсенче»,—тет Михаил Иванович Калинин.

Комсомолецсем фронтра та, тылра та пуçарулăх кăтартаççĕ, çамрăксене пĕтĕçтерсе ертсе пыракансен вырăнне йышăнаççĕ. Фронта пĕр вĕçĕмсĕр çар техникипе хĕçпăшал парса тăрас ĕçре тăван çĕршыва пулăшас тесе, комсомолецсем массăллăн тимĕр-тăмăр пухаççĕ. Комсомолецсен примерĕпе совет çамрăкĕсем хăйсен укçи-тенкипе танксем, самолетсем, тупăсем нумай турĕç. Вĕсен пуçарăвĕпех эмел тумалли чĕр-тавар пухас ĕçе те лайăх йĕркеленĕ.

Çамрăксем промышленноçра ĕçĕн пархатарлă тĕслĕхĕсене кăтартаççĕ; Хĕрлĕ Çар ретне кайнă тăван ашшĕсем, пиччĕшĕсем тата юлташĕсем ĕçленĕ станоксем патне хĕрачасемпе çамрăксем тăчĕç. Вĕсене, завода пуçламĕш хут пынăскерсене, унти кăткăс ĕçе тума çăмăл пулман. Анчах вĕсене тăван çĕршыва юратни, тăшмана курайманни хавхалантарнă. Çамрăк рабочисем хăйсен ĕçне çине тăрсах вĕренеççĕ, производствăра пысăк çитĕнÿсем тăваççĕ.

Хăйшĕн тата фронтри юлташĕшĕн ĕçлесси—çамрăк патриотсен йăлине кĕчĕ. Çапла çуралса тухрĕç двухсотниксен юхăмĕ, комсомолецсемпе çамрăксен фронтовой бригадисем.

Вăрçă пуçланнăранпа çамрăксем хушшинче хăюллă новаторсем сахал мар палăрчĕç, вĕсем, техникăна тĕплĕн вĕренсе çитсе, ĕç тухăçлăхне халиччен пулман пусăма çĕклерĕç. Свердловск комсомолецĕн Батуринăн бригади темиçе уйăх хушши тăтăшах нормăна 500 процент ытла тултарса пырать ĕнтĕ, çак бригадăри тĕп рационализатор-комсомолец Лаврентьев нормăна 27.900 процент тултарса, нихăçан пулман рекорд турĕ.

Комсомолăн ялсенчи организацийĕсен вырăнĕ те вĕçĕ-хĕррисĕр ÿсрĕ. Вĕсем тырпулпа ытти çимĕçсем туса хатĕрлессишĕн пыракан кĕрешÿре партин активлă помощникĕсем пулса тăраççĕ. Çамрăксем вăйлă тырпулшăн вăя хĕрхенмесĕр кĕрешеççĕ. 200 пин хĕрача ытла тракторсем çинче ĕçлеççĕ. Комсомолка-трактористкăна Даша Гармаша пĕтĕм çĕршыв пĕлет. Унăн бригади сезонра кашни тракторпа икĕ çулталăкри нормăна ирттерсе тултарнă.

Вăрçăн йывăр кунĕсенче çамрăксем хăйсен чи лайăх енĕсене—çын кăмăлне хăвăрт туйса илессине, уншăн тăванла тăрăшассине—кăтартса пачĕç. Нимĕçсем пирĕн халăха кÿнĕ сăтăрпа хуйхă-суйхă çамрăксен туслăхпа юлташлăх кăмăлне вăйлатрĕç. Кунта чи малтанхи сăмаха геройла Ленинград комсомолецĕсем пирки калас пулать.

1941—42-мĕш çулхи хĕл Ленинград ĕçсыннийĕсемшĕн питех те йывăр вăхăт пулчĕ. Трамвай чарăннă, çутă сÿннĕ, водопровод ĕçлемен. Пĕртен-пĕр «пурнăç çулĕ» те, Ладога кÿллин пăрĕ урлă хывнăскер, яланах тăшман авиацийĕпе артиллерийĕн вучĕ айĕнче пулнă. Выçлăх çынсен вăй-халĕсене хавшатнă. Парти организацийĕ чĕннипе, хулари çамрăксем Ленинград çыннисене пулăшнă. Унта комсомолецсенчен пурнăçпа йăла условийĕсене лайăхлатас тĕлĕшпе ĕçлекен отрядсем тунă. Вăй пĕтнипе халран кайнă çынсене вĕсем патне комсомолецсем хваттере пыра-пыра кайни çав тери савăнтарнă. Вĕсем чирлисене пăхнă, магазинсенчен вĕсен пайокĕсене иле-иле панă, вутă тата шыв кÿрсе панă. Çамрăксем столовăйсене, çăкăр сутакан лавкасене, апат-çимĕç базисемпе магазинсене контрольлес ĕçе хăйсем çине илнĕ. Хулара витаминсем çитмен чухне комсомолецсем вăрмантан 40 вагон чăрăш лăсси турттарса килнĕ, вĕсене вĕретсе ĕçтерсе темиçе пин çынна вилĕмрен çăлса хăварнă. Ырханланса çитнĕ тата чирлĕ комсомолецсем хăйсем пурăнма, кĕрешме çеç те мар, ыттисене те пулăшма вăй çитернĕ.

Совет çамрăкĕсем ачасемшĕн ăшă кăмăлпа тăрăшаççĕ. Комсомол шкулсенче пысăк ĕçсем туса ирттерет, çамрăк ăрăва вĕрентсе çитĕнтерес ĕçре государствăна пулăшать. Çамрăк патриотсем фронтовиксен çемьисен хваттерĕсене юсама та, вут-шанкă турттарма та, вĕсен ачисене пăхма та вăхăт тупаççĕ. Комсомолецсемпе пионерсем нимĕç оккупанчĕсенчен ирĕке кăларнă районсенчи ачасем валли темиçе çĕр пин мăшăр ача-пăча тумтирĕсемпе урана тăхăнмалли япаласем пухрĕç.

Совет çамрăкĕсем комсомола хăйсен малта пыракан отрячĕ тесе шутлаççĕ. Вăрçă кунĕсенче комсомол авторитечĕ татах та ытларах ÿсрĕ. Çак вăхăтра унăн ретне çамрăксемпе хĕрачасем татах 5 миллион çын кĕчĕç.

Ленинла-Сталинла комсомол хăйĕн юбилейне пирĕн мухтавлă Хĕрлĕ Çар ăнăçлăн наступлени туса пынă питех те паллă кунсенче кĕтсе илет. Ылханлă тăшмана çĕнтерес сехет çывхарать. Çак çĕнтерĕве хăвăртлатас тесен, комсомолăн çамрăксене фронта пулăшас ĕçе мобилизацилеме партие татах та активлăнрах пулăшмалла. Дисциплинăпа йĕркелĕхе çирĕплетмелле, çамрăксен анлă массисем хушшинчи çыхăнăва вăйлатмалла, кунран-кун питех те çине тăрса ĕçлесе паттăр воинсен çĕнĕрен-çĕнĕ йышне вĕрентсе хатĕрлемелле, çавăн пекех ывăнма пĕлмесĕр ĕçлекен çамрăксене, тăван çĕршывăн ирĕклĕхĕпе никама пăхăнманлăхĕшĕн кĕрешес ĕçре кирек мĕнле йывăрлăха та тÿссе ирттерме хатĕр тăракан çулăмлă патриотсене вĕрентсе çитĕнтермелле,—çакă вăл комсомолăн кашни организацийĕн тивĕçлĕхĕ.

Пирĕн паттăр Хĕрлĕ Çара ытларах та ытларах хĕçпăшал, çар хатĕрĕ тата тырпул парса тăмалла, промышленноçри тата ялхуçалăхĕнчи çамрăксен творчествăллă активлăхне татах та çÿлерех çĕклемелле, техникăна алла çавăрса илес тĕлĕшпе тимлĕн ĕçлемелле, социализмлă ăмăртăва тата анлăнрах сарса ямалла,—комсомолецсемпе çамрăксемшĕн çакă вăл хальхи вăхăтри тĕп задача. Мĕнпур пурнăçа, мĕнпур шухăш-кăмăла пĕр тĕллеве—çĕнтерÿ тăвас тĕллеве пăхăнтармалла.

Хĕрлĕ Çарăн кĕрешÿри çитĕнĕвĕсем пирĕн çамрăксене хавхалантараççĕ, вĕсене çĕнĕ вăй-хăват хушса параççĕ. Пирĕн çамрăксем тăван çĕршыв умĕнчи хăйсен тивĕçлĕхĕсене вĕçне çитиччĕнех пурнăçа кĕртме хатĕр!

Ответлă редакторăн заместителĕ А. А. ЭСХЕЛЬ

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати, ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редакци секретарĕн — 4—26, парти пурнăç пайĕн — 3—99, промышленноçпа ялхуçалăх пайĕн—5—31, издательство конторин—0—23